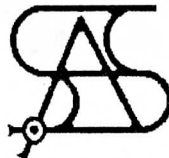

FÓRUM ARCHÍVÁROV

Veda, veda, veda...

24. 4. 1995 sa konal v SNA seminár na tému Vedeckovýskumná práca v štátnych archívoch. Množstvo informácií, ktoré tam odznelo, upútalo, množstvo sa zabudlo a to aj takých, na ktoré sa zabudnúť nesmie, či lepšie, neoplatí. Preto sa radi k semináru vraciame v júlovom a augustovom čísle. V príspevkoch prednášajúcich sú rôzne variácie na archívnu vedu a vedu v archíve. Aj tak si myslím, že "všetko už bolo povedané, len to nikto nepočúval" (podľa slov filozofa) a ja dodávam, že aj počúval, len neurobil. S citátmi si vypomôžem aj pri odpovedi na otázku: Čo s archívnu vedou?

Daniel Lichard: "Veda je taká mocnosť, že pokorí všetko v sebe. Ani poklady zlata a striebra, ani delá, meče a bodáky, ani nádhera svetská z vysokého stavu pošlá merať sa nemôže strany mocnosti svojej s vedou. Čím viac nevedomosti, tým viac všestrannej slabosti, jak v jednotlivých rodinách, tak i v celých kmeňoch ľudských, to nebolo, neni a nebude ináč".

V r. 1890 v Národných novinách Vajanský napísal, že slovenská veda je filius ante patre, dom, budovaný keď ešte niet ani nazhromaždeného skália, trhanie zrelého ovocia keď sme ešte ani strom nazasadili. So slovom veda robí sa vraj na Slovensku iba "nezdoba", my vedu nepotrebuje, lebo

sa ňou otvára cesta k najsmutnejšiemu úkazu, k diletantizmu, ktorý je iba "grmanec, a nie ovocie, pustá hračka a zabíjanie času". Čin je potrebný a nie vzdychanie po akomsi vedeckom Thule.

Teda ešte raz sa pýtam nás všetkých, komuže dáme po sto rokoch zapravdu?

Zuzana Kollárová

Filmotéka Archívu Slovenskej televízie

Archív STV bol založený v r. 1961 a preto by sme sa k histórii radi vrátili pri jeho 35. výročí. Vedúci ASTV Ing. Mader - Kutsky požiadal zakladateľa a dlhoročného vedúceho ASTV Ferdinanda Brehovského o spísanie spomienok na toto obdobie. Právo na doplnenie histórie archívництва im obom patrí.

Rozsah fondu

Snažila som sa prerátať fondy Filmotéky na b. m. Jedná sa asi o 5 095 b. m., ale to len kvôli predstave klasických archivárov. Skutočnosť by pri filme mala zodpovedať metráži 35 a 16 mm filmu alebo minútáži. Z takéhoto hľadiska sú b. m. troška podhodnotené. Sú poukladané na rôznych typoch regálov - výšky 2 a 3 m, šírky od 1 do 4 m.

Preto Vám chcem predstaviť rozsah fondu Filmotéky tak, ako ho zvyknem uvádzať v štatistike, ktorú robím v pravidelných intervaloch. Filmotéka má 5 fondov:

1. **Šoty** - tie sa už na film nerobia. Niekoľko rokov sa spravodajské relácie zaznamenávajú na elektronický nosič. Tento fond je preto uzavretý, nie je však spracovaný. Ešte niekoľko tisíc šotov treba popísať. Po skartácii, ktorá prebiehala v rokoch 1988 - 1991, je konečný stav 43 201 jednotiek. V databáze je spracovaných 3 062.

2. **Dokumentárne filmy** - v tomto fonde máme stály prírastok, avšak oveľa menší ako v minulosti, pretože aj tieto filmy sa vyrábajú väčšinou na videonosič. Terajší stav je 13 180 jednotiek. Aj v tomto prípade je niekoľko stoviek dokumentov, ktoré treba spracovať. Skartácia rokov 1981 - 1985 už prebehla, fyzicky však ešte nebola ukončená. V databáze máme zapísaných 3 365 jednotiek.

3. **Týždenníky** - tento fond je uzavretý s počtom 1300 jednotiek. Je spracovaný. Zatiaľ s vkladáním do databázy nerátame.

4. **Hrané filmy** - v tomto fonde je stály prírastok, pretože hrané a animované filmy sa na celom svete stále robia na filmovú surovinu, ktorá je zatiaľ najstabilnejším nosičom obrazu. V tomto fonde máme 10 934 jednotiek. V databáze je zapísaných 5 702, takmer všetky sú spracované v konceptoch.

5. **Negatívy** - keďže každý hraný film pôvodnej produkcie musí byť odovzdaný do archívu aj s rozmnožovacími materiálmi - negatívami, v tomto fonde máme tiež prírastky. Obsahuje 3 857 jednotiek. Do databázy sa vkladá súčasne so zápisom pozitívu. V minulosti bol tento fond vedený bez previazanosti na pozitívy. Dnes tento stav naprávame tým, že ku každej signatúre negatívu vyhľadávame príslušnú signatúru pozitívu.

Využívanie fondu

Pracovníci Filmotéky zabezpečujú vysielanie z filmu a prispievajú z filmov do skladačkových relácií podľa plánov výroby STV. Týka sa to filmov, ktoré sa vysielajú bez úpravy, ako celistvá jednotka. Pred vysielaním sa prepisujú na videonosič.

Programoví pracovníci STV zároveň vyžadujú k výrobe nových relácií materiály k rôznym témam. Ako príklad môže poslúžiť relácia "Historický kalendár", kde pravidelne vyhľadávame potrebné filmy a dokumenty podľa požiadaviek redaktorov a režisérov relácie. Často sú to niekoľkostránkové rešerše. Situácia je sťažená tým, že nie je ešte všetko spracované v databáze a musíme súčasne s ňou vyhľadávať aj v klasických katalógoch.

Okrem toho podávame informácie o fondoch, upresňujeme údaje podľa požiadavok pracovníkov redakcií.

Skladová prevádzka

Archívny materiál je uskladnený v 27 skladových priestoroch. Najviac nás mrzí uskladnenie negatívov pod výškovou budovou, pretože je tam 25⁰C a 55% vlhkosť. V skutočnosti majú byť uskladnené pri mínusových teplotách a nízkej vlhkosti.

Mimo Bratislavy máme veľký sklad v Chorvátskom Grobe. Ten však postupne sťahujeme do Mlynskej doliny. Keby sme nerobili skartáciu, skladové priestory by nám už niekoľko rokov nestačili.

Skartácia

Dovoliť si povedať, že skartácia patrí k najnáročnejším prácam v archíve. V ASTV sa skartácia robila od jeho vzniku po prvýkrát v r. 1988. Vtedy sa však začala robiť plošne. Všetko, čo bolo v archíve do roku 1980, sa ponúkalo na zoznamoch príslušným redakciám.

Bola to veľmi náročná práca, pretože išlo o tisíce signatúr. Katalógizačné lístky vyskartovaných filmov bolo treba ručne povyberať z katalógov a v prírastkových knihách, názvom katalógu a prírastkovom katalógu, opečiatkovať každú vyskartovanú signatúru. Tento proces bol ukončený až v r. 1992.

Ďalšia skartácia prebehla v rokoch 1981 - 1985, teraz už nie plošne. Najprv sme vytypovali relácie, ktoré podľa nášho názoru mohli byť vyskartované, zoznam týchto relácií sme ponúkli redakciám a po vrátení zoznamov, o nich ešte rokovala skartačná komisia ASTV. Pečiatkou "Skartované" sme označili prírastkové knihy, názvový a prírastkový katalóg a povyberali sme katalógizačné lístky z ostatných katalógov. Fyzická skartácia ešte neprebehla.

So skartáciou sa netreba ponáhľať. Chce čas. V ASTV uvažujeme o 10 ročnom časovom odstupe, preto skartáciu za rok 1986 budeme robiť pravdepodobne v r. 1996, ak nie neskôr. Okrem času si vyžaduje táto práca aj veľa skúseností a podrobných znalostí fondov.

Využívanie personálnych počítačov

Filmotéka má len jeden PC, na ktorom sa denne pracuje. Všetky novospracované filmy sa zapisujú do databázy. V počítači vyhľadávame informácie o filmoch, robíme pomocou neho rešerše. Priznám sa, občas vznikne aj mierna nervozita, keď chcú a potrebujú vyhľadávať viacerí pracovníci odrazu. Dúfame, že situácia sa zmení čo najskôr.

Pri zápise dokumentárnych filmov do databázy postupujeme smerom dolu, teraz sa zapisuje r. 1985. Nespracované dokumenty sa vyskladňujú a po spracovaní sú do týždňa k dispozícii v databáze.

Hrané filmy zapisujú do databázy v Informačnom stredisku ASTV. Šoty, ktoré nám spracovávajú vo Filmových strižniach vo voľných kapacitách, zapisujeme priebežne do databázy.

Katalógy

Všetky dokumentárne, hrané filmy a negatívy majú názvový katalóg. Šoty a dokumentárne filmy majú prírastkový katalóg. Týženníky sú zoradené podľa rokov a poradových čísel.

Katalogizačné lístky spracovaných šotov a dokumentárnych filmov sa v minulosti zakladali do systematického katalógu. Tetno sa rozčleňoval na neutrálne, miestopisný, osobností, športových osobností, významné dátumy, zahraničie, závody.

Filmy sa spracovávali na koncepty, tie sa prepisovali na ornigové blany, rozmnožovali sa podľa počtu hesiel. Rozmnožené katalogizačné lístky sa podľa týchto hesiel nadpisovali a zakladali do príslušných katalógov. Po zavedení výpočtovej techniky táto prácnosť odpadla. Po vyplnení "Pracovného listu pre katalogizáciu dokumentárnych filmov" sa všetky údaje zapisujú rovno do databázy a "Pracovný list" sa založí do prírastkového katalógu. Pri zápise do databázy používame "Tezaury - tematické triedy".

Ciele

Máme fondy, pracovníkov, priestory. Chýba nám vlastné pracovisko na údržbu filmov, pretože sme teraz závislí na iných zložkách STV. Chýba nám vlastné prepisové pracovisko na videonosiče, aby filmy neopúšťali priestory archívu. Radi by sme v budúcnosti mali vlastné ekologické pracovisko a vlastné prepisové pracovisko, ktoré by nám umožnilo náš fond spracovávať komplexnejšie.

Chceme sa dožiť chvíle, keď budú všetky filmy spracované, zapísané v databáze a my sa budeme môcť venovať skutočnej archívnej práci, bádaniu, vedeckej činnosti, prípadne vlastnej tvorivej činnosti na základe znalosti a zmapovania fondu.

Pracovníci

Po znižovaní stavu pracovníkov v STV ostalo z 13 pracovníkov

9. Je to málo, dovoľm si povedať, že ešte dvaja by mali čo robiť, aby sme sa pohli do predu.

Referát príjmu a výdaja filmov - 1 pracovníčka

Strážne - spracovávanie a výber z filmov - 4 pracovníčky

Riadenie odd., katalogizácia, práca s PC - 1 pracovníčka

Skladová prevádzka - 1 pracovník

Vysielanie, prispievanie, prepisy na TMZ - 2 pracovníci

Menovite sú to títo kolegovia: Filusová Darina (od r. 1967), Kolárik Miloš (od r. 1977), Petrakovičová Terézia (od r. 1977), Valent Jaroslav (od r. 1974), Liška František (od r. 1969), Struhárová Lýdia (od r. 1992, v STV od r. 1976), Záhorcová Viera (od r. 1977), Ševčíková Lucia (od r. 1981), Suchánková Mária (od r. 1971).

Nikto z nás nemá špeciálne vzdelanie, skúsenosti sme nadobudli dlhoročnou praxou. Služobne najmladšia kolegyňa tu pracuje 13 rokov, služobne najstaršia 27 rokov.

Práca v tomto archíve vyžaduje predovšetkým kvalitné všeobecné vzdelanie, pretože filmové dokumenty zahŕňajú celú škálu ľudskej činnosti a treba vedieť o každom vednom odbore aspoň niečo.

Mária Suchánková

Veda v archíve

Takmer tri decénia sú známe teoretické postuláty v archívnictve, ktoré vyslovil a publikoval dr. Michal Kušík, CSc. Archívy na Slovensku aj v dávnejšej minulosti poskytovali dobré služby historickej vede, štátnej správe, ako aj rôznym iným záujemcom. Avšak ako samostatná oblasť vedy, sa slovenské archívnictvo konštituovalo spomenutým vystúpením M. Kušíka. Výsledky svojho výskumu publikoval v znamenitej štúdií Archívnictvo v klasifikácii vedy (SA 1968/1). Touto prácou sa aj slovenské archívnictvo zaradilo, hoci s istým oneskorením, k archívne vyspelým krajinám Európy. Archívna veda dostala u nás pomenovanie ARCHIVISTIKA. Archivistiku chápeme ako pomocnú vedu historickú, ktorá má svoj vlastný predmet, metódu i cieľ. Tieto konštitutívne prvky vyslovil a zdôvodnil M. Kušík. Pristavme sa pri týchto základných atribútoch archivistiky.

Predmet archivistiky. Predmetom archívnej vedy a objektom archívnych činností je archívny fond. Tada **základnou archívnu kategóriou** nie je archívny dokument ale **archívny fond**. Archívny dokument má význam a zmysel iba ako súčasť archívneho fondu. Archívne fondy tvoria základňu a východisko akéhokoľvek teoretického i praktického uvažovania a konania v archívoch. Sú stavebným kameňom celej budovy archívneho systému. Charakteristickou súčasťou entity archívneho fondu je archívna integrita, ktorá znamená hodnovernosť, preukaznosť a autentičnosť organicky vzniknutého archívneho fondu a všetkých jeho dokumentov. Základný archívny princíp - **princíp proveniencie** vychádza z normatívneho princípu rešpektovania archívneho fondu.

Metódy archivistiky. Metóda súvisí s predmetom vedy, v našom prípade s archívnym fondom. Archívny fond ako organická individualita je členený na časti, ktoré sú navzájom pospájané úzkymi vzájomnými vzťahmi. Z tohto zistenia vyvierajú metódy, formy a cesty, po ktorých sa uberáme, aby sme archívny fond poznali, vysvetlili a sprístupnili. Archívny fond predstavuje historickú dokumentáciu so špecifickou štruktúrou, ktorá sa podstatne líši od štruktúry knižničnej, muzeálnej a inej dokumentácie. Táto špecifičnosť archívneho fondu sa dá odhaliť, poznať a interpretovať iba istými, na ten cieľ vypracovanými metódami. Kto neovláda tieto metódy, resp. komu chýbajú schopnosti porozumieť a pochopiť túto špecifickú štruktúru, ten nie je schopný odborne spravovať archívne informácie, ani ich primerane sprístupniť, využiť, prípadne interpretovať.

Cieľ archivistiky, jej funkčnosť a zmysel. Archivistika určuje v každom prípade a za každých okolností praktické postupy v archívnych činnostiach podľa princípov archívnej teórie, archívnych metód a archívnych techník. Cieľom archivistiky je vedeckotechnická príprava pramennej základne v archívoch k vedeckému spracovaniu dejín národa a štátu; ochrana a správa archívnych informácií k zákonodarstvu, správe, súdnictvu, ekonomike a kultúre; ochrana a správa archívnych dokumentov k potvrdeniu a preukázaniu právnych vzťahov fyzických a právnických osôb. Archivistika identifikuje a definuje problémy archívnej praxe a poskytuje primerané poznatky a metódy na riešenie týchto problémov.

Otázka vedecko-výskumnej činnosti v spojitosti s prakticky vykonávanou odbornou činnosťou v archívoch.

Archivistiku uznáva azda prevažná väčšina archivárov, avšak v našich archívoch ešte stále pretrváva chápanie vedeckovýskumnej činnosti v archívoch ako činnosti, ktorá nesúvisí s prácou na archívnych fondoch. Nepochopením tejto problematiky dochádza v archívoch k základnému nedorozumeniu, ktoré pôsobí na pokles kvality výsledkov prakticky vykonávaných archívnych činností. Archivistiku netvorí iba teória, ale aj aplikácia tejto teórie. To znamená, že nemusí byť každý odborný archivár archívnym teoretikom. Avšak každý odborný archivár má poznať archívnu teóriu a túto teóriu vedieť v archívnej praxi aplikovať.

Odborné činnosti súvisiace s archívnym fondom si vyžadujú dôkladné poznanie troch základných kategórií (štruktúr), ktoré determinujú archívny fond: *a/ pôvodcu archívneho fondu* (výskum historický), *b/ registratúru*, resp. dokumentačný fond pôvodcu (výskum diplomatický), *c/ archívny fond*, t.j. jeho morfogenezu, ako aj tvorbu archívneho informačného systému (výskum archívno-teoretický).

Jednoznačne možno konštatovať, že pri práci na archívnom fonde ide o náročný výskum, ktorého výsledky sa majú prejavíť v tvorbe jedinečného archívneho diela. Archivár formuje archívny fond tým, že hodnotí písomné i nepísomné dokumenty registratúry, transformuje registratúru na archívny fond, t. j. kvalifikuje užitkový objekt na kultúrny objekt. Archivárom kreovaný archívny fond je spôsobilý na to, aby sa k nemu vypracovali archívne pomôcky. Základnou archívnu pomôckou je archívny inventár, ktorý má predovšetkým evidenčnú funkciu, nakoľko fixuje tektoniku archívneho fondu. V archívoch sa verejne využívajú iba spracované a inventárom sprístupnené archívne fondy. Všetky ďalšie archívne pomôcky majú rešpektovať štruktúru archívneho fondu opísanú v archívnom inventári. Môžu vznikáť aj archívne pomôcky, ktoré majú tematický, interfondový a interarchívny charakter a ktoré prekleňujú zdanlivý rozpor medzi provenienciou a pertinenciou. Štruktúru archívneho fondu však nemôžu meniť. Nazdávame sa, že minimálne inventár, ale aj ďalšie archívne pomôcky a diela (katalóg, rozbor archívneho fondu, registár, edícia archívnych dokumentov a i.) by sa mali publikovať.

Archivistiku zaraďujeme k deskriptívnym vedám, nakoľko používa v prevažnej miere metódu deskripcie a klasifikácie. Odborné aj vedecké činnosti v archíve charakterizujú metódy **hodnotenia, klasifikácie a deskripcie**. Od odborných archivárov sa očakávajú schopnosti analytického myslenia a koncepcného konania. Absenciu týchto daností nemožno tolerovať v prípade vedúcich pracovníkov archívov. Tzv. manažérske schopnosti sú vítané aj v archívoch. Vedúci archivár musí byť o krok ďalej ako manažér; má byť dušou archívu, človekom, ktorý "vie čo treba". Až potom prichádza manažér, ktorý "vie ako to treba". Najskôr totiž vzniká myšlienka, až po nej nasleduje čin. Veľkých myšlienok je v našich archívoch však pomenej.

Archivistika a jej súčasti

Archívni teoretici sa prevažne zhodujú na základnom členení archivistiky. V užšom chápaní sa vysvetľuje archivistika ako jedna z pomocných vied historických a v širšom chápaní ako komplexná veda, do ktorej patria vedné disciplíny zaoberajúce sa archívnym materiálom a archívnymi inštitúciami, ako aj tie časti iných vedných odborov, ktoré sa archívnictvom zaoberajú. V slovenskom archívnictve uznávame tieto disciplíny archivistiky:

Archívna teória, ktorá je nesporne hlavou zložkou archivistiky. Patrí k nej archívna terminológia, náuka o archívnej hodnote a archívna metodika. V súčasnosti je vhodné venovať pozornosť teóriám archívneho fondu, archívneho dokumentu, archívu ako inštitúcii, identifikácii archívnych fondov

a zbierok a ich akvizícií, klasifikácii a systematizácii archívnych dokumentov vo fondoch, teórii archívnej hodnoty, archívnej terminológii.

Dejiny archívov, archívnictva, archívnych fondov, dejiny registratúr a vývoj správy uhorských písomností. Poznatky týchto disciplín majú veľký vplyv aj na archívnu teóriu, metodiku a prax, preto je najvyšší čas venovať im pozornosť.

Archívne právo, archívna legislatíva, ako aj archívne právne problémy.

Archívna informatika, najmä archívny informačný systém a vydávanie archívnych dokumentov.

Archívna technika, predovšetkým problematika ochrany dokumentov.

Aktuálne problémy archívnictva

Vedecko - výskumná činnosť v archívoch je v súčasnosti ovplyvnená enormným tlakom verejnosti na archívy. Nielen bádatelia, občania, ale aj iné štátne i neštátne subjekty, požadujú služby, ktoré presahujú možnosti archívov. Prírastky materiálu do štátnych archívov pribúdajú (najmä po roku 1960) geometrickým radom, zatiaľ však spracúvanie archívnych fondov postupuje aritmetickým radom. Túto situáciu archívov poznajú iba archivári, žiaľ, aj to nie všetci! Vedia o nej a boria sa s ňou väčšinou iba archivári, ktorí pracujú na archívnych fondoch. Otázky preberania, zhromažďovania, hodnotenia niekoľkokilometrovej masy úradných písomností v archívoch a ich intelektuálne formovanie, bez ktorého využívanie archívnych fondov nie je možné, spravidla laickú verejnosť nezaujímajú, čo je aj pochopiteľné, avšak iba dotiaľ, pokiaľ takíto laici nezasahujú do fungovania archívov. Ďalšou nepríjemnosťou je skutočnosť, že z archívov odchádzajú viacerí odborníci, mladí a nádejní archivári a postupne odchádza aj prvá veľká generácia archivárov, ktorá položila základy slovenského archívnictva. Do archívov prichádzajú často menej schopní a menej kvalifikovaní pracovníci, nezriedka odlišnej profesie. Tieto, ale aj iné skutočnosti znemožňujú úspešne zavŕšiť proces transformácie slovenského archívnictva.

Elo Rákoš

Vedeckovýskumná činnosť priamoriadených štátnych archívov

Vo svojom príspevku budem hovoriť o vedeckovýskumnej činnosti Štátneho ústredného banského archívu a štátnych oblastných archívov.

Základnou činnosťou archívov je spracovanie a sprístupňovanie archívnych fondov a z tejto základne vyrastá nadstavba: využívanie archívnych dokumentov aj pre vedeckú a výskumnú prácu. Táto sa môže uberať v našich podmienkach niekoľkými smermi: rozbor archívnych fondov, riešenie teoretických otázok archivistiky, čiastkové práce z pomocných vied historických, z dejín správy, dejín archívov a dejín vôbec, vrátane regionálnych dejín - a to na základe archívom sprístupnených archívnych fondov, ale aj edície archívnych dokumentov, čo je spravidla nie dielo jednotlivca, ale kolektívu.

K získaniu pohľadu na vedeckovýskumnú prácu v sledovaných archívoch za ostatných dvadsať rokov som prezrela Bibliografiu Slovenskej archivistiky za obdobie 1976 - 1985 a potom už z rokov 1986 - 1994 jednotlivé čísla. Od prítomných i minulých pracovníkov Štátneho ústredného banského archívu a štátnych oblastných archívov som narátala v prvom prípade 34 štúdií a článkov, v druhom prípade 30. Písali nielen skúsení archivári s niekoľkodesaťročnou praxou, ale aj mladší (spolu 25 autorov). Škála publikovaných prác je široká: rozборы archívnych fondov, diplomatika a ďalšie disciplíny pomocných vied historických, archivistika, dejiny správy, atď. A to je len Slovenská archivistika, nesledovala som ďalšie odborné historické periodiká a regionálne zborníky, ale viem z výročných správ, že archivári publikovali aj v nich výsledky svojej vedeckovýskumnej práce. Všetky vychádzali z dôkladnej znalosti obsahu archívnych fondov, autori využili archívne dokumenty, ktoré súbežne sprístupňovali. Niektorí sa podieľali aj na príprave monografického spracovania dejín miest. Z pera archivárov vyšli však aj desiatky samostatných titulov menšieho rozsahu prevažne z regionálnych dejín, zvlášť v ostatných rokoch je ich viac ako v minulosti. Keby sa tak urobila bibliografia publikačnej činnosti minulých i prítomných 95 odborných pracovníkov Štátneho ústredného banského archívu a ŠOBA, myslím si, že by to bol celkom slušný počet. Na ilustráciu uvediem aspoň číselné údaje z minuloročných správ: spolu bolo vydaných 8 samostatných titulov a publikovaných 36 štúdií a článkov (nie novinových!). Treba však podčiarknuť, že výsledky vedeckovýskumnej práce sú v jednotlivých archívoch diferencované i napriek tomu, že podmienky a možnosti sú zhruba rovnaké.

Pravda to sú výsledky práce jednotlivcov, individuálnej vedeckovýskumnej práce, ktorá na prvom mieste reprezentuje autora a až potom archív, jeho pracovisko. Ale predsa je možné skĺbiť aj prácu jednotlivca "zviditeľnením" jeho pracoviska. Uviedla by som dva príklady z prítomnosti: ŠOBA v Levoči a ŠÚBA. ŠOBA v Levoči zohráva v regióne Spiša úlohu dôležitého vedeckého a kultúrneho centra. Odborné tematické semináre ŠÚBA, ktoré sa v ostatných rokoch stávajú pravidelnými, referátmi pracovníkov vypracovanými na základe pramenného výskumu, doplnené výstavami archívnych dokumentov, reprezentujú v prvom rade archív. A čo je ešte dôležitejšie, krok za krokom vedú mladších pracovníkov k vedeckej práci.

Čo však v ostatných rokoch stagnuje, je spoločná vedeckovýskumná práca reprezentujúca slovenské archívnictvo ako celok, ktorá by zapojila väčší okruh odborných pracovníkov z jednotlivých archívov do riešenia teoretických úloh alebo do prípravy edícií prameňov. Z tohoto dôvodu by som chcela upriamiť pozornosť na niekdajšie úlohy štátneho plánu základného výskumu, na rezortné úlohy i niektoré ústavné úlohy v minulosti.

V roku 1975 bol ŠÚA SSR zapojený do štátneho plánu výskumu "Socialistické Slovensko a jeho dejinný vývoj", ktorého úlohou bolo okrem syntézy starších i novších dejín aj vydanie prameňov k starším i novším dejinám Slovenska. Vyplývalo to jednak z výnimky zo zaradenia ŠÚA SSR do vedeckovýskumnej základne, ako aj jeho deklarovania zákonom SNR č. 149/1975 Zb. o archívnictve, za hlavné vedeckovýskumné pracovisko v odbore archívnictva. Do plnenia úloh štátneho plánu výskumu boli zapojení okrem pracovníkov ŠÚA SSR aj pracovníci AS MV SSR, štátnych archívov a archívov organizácií osobitného významu.

Kvôli oživeniu pamäti staršej a na informáciu mladšej generácie archivárov, by som uviedla úlohy ŠPZV, na ktorých sa pracovalo v päťročných cykloch, t. j. podľa päťročných plánov:

6. 5RP 1976 - 1980

ŠPZV "Socialistické Slovensko a jeho dejinný vývoj":

- Hospodárske inštrukcie pre úradníkov na feudálnych panstvách
- Urbáre feudálnych panstiev
- Sociálne a národné hnutie na Slovensku
- Slovenské národné orgány v dokumentoch
- Národné výbory na Slovensku

7. 5RP 1981 - 1985

ŠPZV "Historický vývoj Slovenska a výstavba socializmu":

- Slovenské národné orgány v dokumentoch 1948 - 1960
- Národné výbory na Slovensku v dokumentoch v r.1949
- Poddanské pozostalosti zo 17. - 19. storočia
- Hospodárske inštrukcie na feudálnych panstvách
- Dokumenty k sociálnemu a národnému hnutiu na Slovensku 1876 - 1890

8. SRP 1986 - 1990

ŠPZV "Socialistické Slovensko a kľúčové problémy jeho historického vývoja":

- Začiatky socialistického poľnohospodárstva na Slovensku 1944 - 1960
- Sociálnoekonomické a politické zápasy slovenského pracujúceho ľudu 1925 - 1929
- Sociálne a národné hnutie na Slovensku 1891 - 1904
- Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku v 16. - 18. storočí

Je na škodu vecí, že zo všetkých týchto úloh sa len jedna dotiahla do konca, len jedna vyšla tlačou: 1. zväzok Slovenských národných orgánov v dokumentoch (obdobie Slovenského národného povstania) od Elemíra Rákoša, všetky ďalšie zostali v rôznych štádiách rozpracovanosti, nedokončené, nevydané.

Aj rezortné úlohy boli obdobne plánované na päťročné cykly, na roky 1986 - 1990 ich bolo sedem: Teória archívneho fondu, Z dejín socialistického archívnictva, Problematika tvorby unifikovaných registrov, K počiatkom archívnictva na Slovensku, Nové metódy masovej konzervácie, Komplexná ochrana, konzervovanie a reštaurovanie archívnych dokumentov, Typológia a archívna hodnota súčasných písomností. Výstupy z rezortných úloh boli z časti publikované v Slovenskej archivistike. Ako rezortné úlohy treba chápať aj projekt Archívneho informačného automatizovaného systému (ŠÚA SSR) a úlohu štátnych oblastných archívov s hlavnou riešiteľkou J. Sármanyovou (Bratislava - Cirkevné matriky na Slovensku zo 16. - 19. storočia /2. vydanie/).

Okrem spomínaných úloh štátneho plánu základného výskumu a rezortných úloh boli v minulosti ešte aj spoločné výskumné úlohy socialistických štátov a potom zvlášť aj samostatné ústavné úlohy. Treba ešte raz zdôrazniť, že do všetkých typov vedeckovýskumných úloh boli zapojené aj ŠÚBA a štátne oblastné archívy, resp. ich pracovníci. Slovník slovenskej archívnej terminológie bol pôvodne rezortnou úlohou v druhej polovici sedemdesiatych rokov, potom sa úloha transformovala na spoločnú výskumnú úlohou socialistických štátov - Medzinárodný slovník archívnej terminológie, ktorý bol skutočne aj vydaný tlačou - 1. variant v roku 1982

(spolupracoval M. Kušík, ŠÚA SSR), 2. variant v roku 1988 (spolupracovala G. Ripková, OA MV SSR). Krátky slovník slovenskej archívnej terminológie, ktorý vyšiel v príručke Ochrana, sprístupňovanie a využívanie archívnych dokumentov (1988), nebol súčasťou niekdajšej rezortnej úlohy. Gestorom teraz oživej prípravy slovníka slovenskej archívnej terminológie je Marián Zemene (ŠOBA v Nitre).

Z početných ústavných úloh nedá mi nespomenúť jednu skutočne dokončenú, aj keď je len v strojopise, ale riadne zviazaná, v 5 exemplároch, k dispozícii v študovni bádateľom: Nemecko - slovenský bansko - hutnícky terminologický slovník, ktorý spracovali pracovníci ŠÚBA.

Zriadením samostatného oddelenia vedeckého výskumu v ŠÚA SR v roku 1990 prešlo koordinovanie doterajších i nových vedeckovýskumných úloh v ŠÚA SR a v štátnych archívoch na Slovensku na toto oddelenie. Citujem príslušnú časť zo záznamu zo zasadnutia Vedeckej archívnej rady z 20. marca 1990:

"Na rok 1990 oddelenie zameria výskum vo dvoch smeroch:

- výskum archívnej teórie a výskum problémov súvisiacich s automatizáciou archívnych činností
- koordinácia doterajších i nových vedeckovýskumných úloh v ŠÚA SR a v štátnych archívoch na Slovensku.

Vzhľadom na málopočetnosť oddelenia, ale aj na široké spektrum úloh, na výskumný program bude napojený celý rad ďalších pracovníkov zo siete štátnych archívov.

Dve z bývalých úloh štátneho plánu základného výskumu na roky 1986 - 1990 sa hneď zastavili, urbáre, ako aj sociálne a národné hnutie mali pokračovať. Pracovná skupina na prípravu edície urbárov sa zišla 15. mája 1990, určili sa úlohy a zostalo to tak. Sociálne a národné hnutie mal zredigovať B. Kostický, žiaľ zomrel. Rukopis tejto úlohy už bol pripravený na 5 zväzkov. V niektorých archívoch na obidvoch úlohách, ktoré zostali, ešte zo zotrvačnosti pracovali ďalej, výpisky, poznámky si ukladajú pracovníci do "šuflika" alebo sa ich snažia zúžitkovať ináč. Na poslednom zasadnutí VAR padla poznámka, že na urbároch nie je nič urobené zo strany ŠOBA. Preto by som rada uviedla, že na OA SS máme prehľad o postupe prác z druhej polovice osemdesiatych rokov.

Na záver len toľko: v ŠÚBA a v štátnych oblastných archívoch nemožno hovoriť o stagnovaní vedeckovýskumnej práce ako takej, aj keď sú v prístupe k nej, i vo výsledkoch určité rozdiely. Chýbajú však spoločné výskumné úlohy, ktoré by zapojili najširší okruh pracovníkov do ich riešenia a výsledky ktorých by nezostali nedokončené, zapadnuté prachom, ale

skutočne by uzreli svetlo sveta a reprezentovali slovenské archívnictvo. Dovoľujem si povedať, že chýba koncepcia a na nej postavený plán vedeckej a výskumnej práce v slovenskom archívnictve. A ešte jedna poznámka: osobne si myslím, že tímová práca je pre neskúseného pracovníka najlepším odrazovým mostíkom pre samostatnú vedeckú prácu, napokon otázka pokračovania, či oživenia, spoločných vedeckovýskumných úloh, rezonovala aj v niektorých výročných správach za rok 1994.

Mária Stieberová

Vedeckovýskumná činnosť v štátnych okresných archívoch

Vedeckovýskumná činnosť v štátnych okresných archívoch je skutočnosťou už viac ako 3 desaťročia. Jej začiatky sa spájajú s obdobiem, keď M. Kušík publikoval štúdiu Archívnictvo v klasifikácii vedy. Bola stimulátorom rozvoja výskumnej práce v okresných archívoch. Nebol to však jediný stimulátor. Medzi jej ďalšími motívmi treba vidieť aj snahu archivárov determinovať postavenie štátneho okresného archívu v štruktúre vedeckých a kultúroosvetových inštitúcií pôsobiacich na území okresu a dokázať, že štátny archív má v ich hierarchii významné postavenie. Vedeckým renomovaním archívu a archivárov sledovali mnohí aj materiálnotecnický prospech archívu a svojou aktivitou vo výskume cieľavedome budovali základňu pre rozvoj archívnej metodiky. Dôležitým stimulom bol aj vzťah k regiónu, obci či mestu, ktorý podstatnú časť výsledkov vedeckého výskumu posunul do oblasti regionálnej historiografie.

Výsledky výskumnej práce pracovníkov štátnych okresných archívov možno zaradiť do regionálnej historiografie, spracúvania a sprístupňovania archívnych dokumentov, rozborov prameňov, edícií dokumentov, organizácie a správy archívov, predarchívnej starostlivosti, pomocných vied historických a dejín správy. Konkrétne výstupy dokumentujú, že kardinálnymi oblasťami (vzhľadom na počet i kvalitu) sú miestne dejiny, pomocné vedy historické a dejiny správy. Len zlomok prác možno prijať ako výsledok vedeckovýskumnej práce v oblasti archivistiky, teda tej vednej disciplíny, ktorá by mala v štátnych archívoch dominovať. Analýza výsledkov výskumnej práce ďalej ukazuje, že iba malé percento z toho, čo sa môže chápať ako výstup v oblasti archivistiky pozitívne ovplyvňuje odbornú prax. Je to varovanie, ktoré treba

brať mimoriadne vážne, pretože archivistiky (ako nakoniec každá vedná disciplína) má zmysel len vtedy, ak vyúsťuje do archívnej praxe, modifikuje ju, mení a posúva do predu.

Ďalej je zrejmé, že výskumná činnosť pracovníkov štátnych okresných archívov v oblasti archivistiky bola najintenzívnejšia v 70 - tých a v prvej polovici 80 - tých rokov. V poslednom období, až na niekoľko málo prípadov, možno hovoriť o stagnácii. Paradoxný jav, pretože v tomto období sa podstatne zvýšil počet odborne vzdelaných vysokoškolákov, stabilizoval sa a kvantita týchto pracovníkov sa logicky mala odzrkadliť aj na kvantite výsledkov výskumnej práce a neskôr aj na ich kvalite.

Pre vedeckovýskumnú činnosť v štátnych okresných archívoch je teda v súčasnosti príznačné, že sa v oblasti archivistiky rozvíja nedostatočne. Stále zostáva v pozadí záujmu, na jej výsledkoch sa podieľa obmedzený počet pracovníkov, nie je systematická, cieľavedomá a plánovitá. Zo širších hľadísk dospel k podobným záverom aj E. Rákoš v štúdiu Archívna veda a archívna prax (Slovenská archivistika r. 1990). Rozbor vedeckovýskumnej činnosti pracovníkov štátnych okresných archívov ich do istej miery dopĺňa a objektivizuje. Príčiny nedostatočného stavu treba hľadať v dvoch oblastiach: odborno - vedeckej a organizačnej.

Vo vedeckej a odbornej oblasti ide v prvom rade o nejasnosti súvisiace s vymedzením predmetu archivistiky, ktorý patrí k základným atribútom každej vedy. Predmet archivistiky sa v úvahách vedcov v priebehu rokov menil a dopĺňal a ani dnes zrejme nie je sformulovaný definitívne. A je to potrebné, pretože jasne sformulovaný predmet vedy je sám osebe stimulom vedeckovýskumnej práce a opačne. Problémy a nejasnosti z tohoto hľadiska potencionálnych vedcov skôr odstrašujú a ich záujem brzdia.

Rýchlejšie napredovanie archivistiky pravdepodobne brzdila a brzdila skutočnosť, že štúdia M. Kušika bola v čase publikovania ojedinelým fenoménom a načas aj ojedinelým zostal. Dlhšie teda absentovalo to, čo je pre rozvoj každej vednej disciplíny najdôležitejšie: systém vedeckých poznatkov. Absencia dynamického systému vedeckých poznatkov spôsobila, že chýbal základ, ktorý by bolo možné rozvíjať, na ktorom by bolo možné budovať. To, čo sa v súčasnosti chápe ako výsledok vedeckovýskumnej činnosti v oblasti archivistiky, sa potom rodilo dlho, s ťažkosťami a v niektorých prípadoch komplikovane. Tomu zodpovedá aj samotná kvantita práce.

Druhá skupina príčin, ktoré v súčasnosti spôsobujú stagnáciu archivistiky, má organizačný charakter. Plné uplatnenie vedeckého výskumu v činnosti štátnych okresných archívov znemožňuje ich samostatné organizačné začlenenie do okresných úradov, teda orgánov miestnej štátnej

správy. Treba však pripomenúť, že toto začlenenie bolo v čase reformovania štátnej správy nevyhnutnosťou. Okresné úrady, ako zriaďovatelia okresných archívov len v malom množstve prípadov akceptovali vedeckovýskumné prvky v ich činnosti (nehovoriac už o celkovom charaktere), považujú ich za správne, v lepšom prípade za odbornú - správne inštitúcie. Je to pohodlnejšie, pretože tak nie je potrebné diferencovať pracovníkov archívov a pracovníkov správneho orgánu z hľadiska odmeňovania. Odpadajú problémy zo zatriedovaním archivárov a niekde popieranie vedeckého charakteru štátnych okresných archívov umožňuje aj finančné úspory (napr. na cestovnom na konferencie, semináre, sympóziá a na vedeckú prípravu).

Nezanedbateľným faktorom, ktorý nepriaznivo ovplyvňuje úroveň a výsledky vedeckého výskumu pracovníkov štátnych okresných archívov, je aj obrovský nárast pracovných úloh a ich rozsahu, zaznamenaný v posledných rokoch. Objektívne to znemožňuje, aby sa archivári, ktorí na to majú predpoklady a chuť, venovali v rámci pracovného času (hoci to metodika plánovania dovoľuje a priam predpokladá) vedeckému výskumu a tak táto činnosť zostáva výlučne domácou záležitosťou. Istú úlohu zohráva aj nedostatok publikačných možností (Slovenská archivistika ako renomovaný časopis uverejňuje len také príspevky, ktoré majú primeranú úroveň a hodnotu) a absencia tímovej práce, ktorá umožňuje mladším adeptom vedeckého výskumu rýchlejšie a bez komplikácií do tejto činnosti vniknúť.

Napokon to najdôležitejšie. Z organizačného hľadiska má vedecká činnosť pracovníkov štátnych archívov zatiaľ len veľmi hmlistú podobu. Pri jej organizovaní a uskutočňovaní sa neuplatňujú vyvážené jej základné zložky: archívy, Oddelenie vedeckého výskumu SNA a Odbor archivníctva a spisovej služby MV SR. Koordinácia výskumného procesu je nedostatočná, funkcie uvedených zložiek (a ich činnosť) na seba nadväzujú, chýba plánovitosť, kontrola a pravidelné vyhodnocovanie. Uvedené skutočnosti sú hlavnou brzdou progresívneho rozvoja archivistiky. Ak sa má tento rozvoj zabezpečiť, treba uvedené defekty čo najskôr odstrániť. Na začiatok výskumného procesu treba dosadiť archívy s ich praktickými potrebami určujúcimi tematické zameranie výskumu, na ktoré musia nadviazať ďalšie 2 komponenty - Odbor archivníctva a spisovej služby a Oddelenie vedeckého výskumu (vypracovanie plánov, určenie ich tematického zamerania a pracovných kolektívov, vytváranie časového priestoru na výskum, zabezpečenie vedeckej prípravy, odmeňovanie výstupov, vytváranie publikačných príležitostí, kontrola, vyhodnocovanie).

Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť pri Matici slovenskej

Keď ma kolega Lacko Vrteľ oslovil, aby som pre mladé archívárske periodikum napísal príspevok o Slovenskej genealogicko-heraldickej spoločnosti pri Matici slovenskej, potešil som sa hneď z dvoch dôvodov. Popri novej možnosti predstaviť našu organizáciu archívárskej obci, našiel som v návrhu i príležitosť pre seba, pre potreby spoločnosti i archívárskej obce zhodnotiť doterajší podiel archívárov na jej rozvoji.

Výsledok tejto revízie ma samého v dobrom slova zmysle prekvapil: z 307 teraz evidovaných členov našej spoločnosti archívári a archívy tvoria takmer pätinu (19,2 % z 255 individuálnych členov 41 archívárov, z 52 kolektívnych členov 18 archívov, pričom za archívárov tu považujeme pedagógov archívniectva, absolventov tohto odboru, terajších pracovníkov archívov i poslucháčov archívniectva). Archívári stáli pri zrode a začiatkoch našej spoločnosti, boli a sú zastúpení v jej čelných orgánoch. Predsedom spoločnosti je napr. "krstný otec" väčšiny súčasných archívnych pracovníkov - Prof. PhDr. Jozef Novák, Dr. Sc. z Katedry slovenských dejín a archívniectva FFUK. Vo výbore pôsobí aj ďalší archívár-pedagóg Doc. PhDr. Leon Sokolovský, CSc. z rovnakej katedry. PhDr. Ladislav Vrteľ z Odboru archívniectva MV SR je jedným z dvoch podpredsedov, k ďalším členom výboru a dozorného výboru patria PhDr. Oľga Kvasnicová zo ŠOKA v Topolčanoch, Pavlína Valková zo ŠOKA v Martine, PhDr. Jozef Karlík, ex-archívár zo ŠOKA v Trenčíne, a PhDr. Ľubomír Jankovič, CSc. zo Slovenskej národnej knižnice Matice slovenskej (absolvent archívniectva). Spolu teda 6 archívári zo 14 členov výboru a dozorného výboru spoločnosti (pre úplnosť ešte uvediem, že v prvom výbore spoločnosti pôsobili aj ďalší archívári - PhDr. Jana Harantová-Kurucárová zo ŠOBA v Bytči, Mgr. Viera Zemeneová zo ŠOBA v Nitre a Mgr. Karin Schlosárová-Šišmišová z Archívu literatúry a umenia MS v Martine). V členskej základni sú zastúpení i ďalší pracovníci riadiaceho orgánu (OA MV SR), štátnych oblastných, okresných a špeciálnych archívov (Ústredný archív geodézie a kartografie, Archív literatúry a umenia Matice slovenskej).

Doterajšia spolupráca s archívami, archívmi i archívárskymi organizáciami - hoci nebola nikdy oficiálne kodifikovaná - bola čulá a mala a má mnoho podôb. Na stránkach nášho časopisu Genealogicko-heraldický

hlas od začiatku programovo uverejňujeme príspevky o archívoch, ich genealogických prameňoch, aktivitách i heraldických pamiatkach. Zatiaľ sme takýmto spôsobom - príspevkami z pera riaditeľov príslušných pracovísk - predstavili ŠOBA v Bytči, Nitre, Levoči a v Košiciach. Radi by sme postupne publikovali profily všetkých štátnych oblastných, okresných a tiež špeciálnych archívov. Okrem takto zameraných príspevkov viacerí archivári (L. Vrteľ, L. Jankovič, M. Mišovič, I. Graus) publikovali v časopise aj iné odborné príspevky. Niektorí z nich s nami spolupracujú pravidelne.

Naša spolupráca s archivármi sa prejavila aj pri organizovaní sympózia Najstaršie rody na Slovensku 4.- 6. októbra 1993 v Častej-Papierničke. Na podujatí participovali Sekcia archívnictva a pomocných vied historických SHS pri SAV a Štátny okresný archív Bratislava-vidiek. Členovia sekcie, pracovníci tohto i ďalších archívov, aktívne naplnili aj vlastný program podujatia (ako autori časti prednesených príspevkov).

V rámci nepísanej dohody spolupracujeme s Odborom archívnictva MV SR a archívmi aj pri poskytovaní genealogických služieb krajanom i záujemcom zo Slovenska. Každý mesiac dostávame desiatky listov s rôznymi genealogického výskumu sa týkajúcimi dopytmi. Väčšinu z nich vieme riešiť "od stola" - poskytujeme rôzne rady, xerokópie, adresy, návody a pod. Špeciálne požiadavky, ktoré riešiť nemôžeme, "posúvame" kolegom z Odboru archívnictva MV SR alebo priamo archívom. Niekedy sa vyskytnú i opačné prípady OA MV SR alebo archív, postúpia dopyt na doriešenie nám.

Mohli by sme hovoriť aj o ďalších formách spolupráce (jednotliví archivári sa napr. zapojili do nášho projektu Prepis národných nápisov, podieľajú sa na realizácii výstavy Zo súčasnej slovenskej heraldickej tvorby a iných aktivitách). Popri všetkom stále ešte ostáva priestor na jej rozšírenie. Uvítali by sme napríklad pomoc archívov i archivárov pri dotváraní organizačnej bázy genealogického výskumu u nás - pri zakladaní regionálnych genealogických spoločností či pobočiek našej spoločnosti (povedzme na báze miestnych odborov Matice slovenskej) a pri odbornom usmerňovaní ich činnosti. V Anglicku sa kreovali regionálne genealogické organizácie pri sídlach príslušných archívov, teda na teritoriálnej báze. U nás by sa tento model dal využiť tiež - regionálne genealogické združenia by mohli vzniknúť pri štátnych okresných i oblastných archívoch pod ich priamym odborným dohľadom. Predišlo by sa tým prípadnému nekvalifikovanému vedeniu takýchto organizácií laikmi, ktorí by sa súčasne dali pritiahnúť aj k určitým formám odbornej spolupráce. Vytvorenie takejto siete by nepochybne prispelo k prehĺbeniu genealogického a lokálno-historického výskumu u nás.

V zahraničí sa stretávame s postupujúcim trendom straty predsudkov voči spolupráci s laikmi. Mnohé odborné pracoviská využívajú ich

entuziazmus a oceňujú ich často nezastupiteľné služby (naša spoločnosť s podobným pohľadom na vec zapojila laických záujemcov do akcie prepisu náhrobných nápisov). Aby tieto služby boli využiteľné, aby sa laickí záujemcovia o genealógiu a lokálno-historický výskum mohli efektívne zapojiť do rôznych výskumných či zberateľských projektov, je potrebné prispieť k ich vzdelávaniu, odbornej príprave. Tu tiež vidíme veľké pole spolupôsobnosti našej spoločnosti a archívov. Archivári by sa mohli aktívne podieľať na vzdelávaní laických genealógov organizovaním tematicky zameraných exkurzií a odborno-vzdelávacích programov, napr. kurzov pre začínajúcich či pokročilých genealógov. Spoločným úsilím spoločnosti a archívov by mohla uzrieť svetlo sveta i žiadaná a u nás zatiaľ neexistujúca praktická príručka genealogického výskumu na Slovensku.

Archivári môžu neoceniteľne pomôcť aj pri riešení rôznych teoretických, metodologických i metodických problémov slovenskej genealógie, pri vlastnom odbornom výskume pôvodu a príbuzenských vzťahov významnejších rodov, rodín a osobností. Stránky nášho časopisu ostávajú naďalej otvorené príspevkom z týchto tematických okruhov. Konkrétnejšie - o aké témy by sme mali záujem? Genealogická terminológia, genealogické pramene, heraldické a vexikologické pamiatky v archívoch, metodické a metodologické otázky genealogického výskumu, informácie o nových akvizíciách zaujímavých pre genealógov a heraldikov, dejiny genealogického a heraldického výskumu v regiónoch i na Slovensku, profily osobností, ktoré prispeli alebo prispievajú k rozvoju genealogických a heraldických výskumov a aktivít na Slovensku.

Po sympóziu Najstaršie rody na Slovensku, vieme si predstaviť i ďalšie spoločne organizované vedecké, odborné a odborno-popularizačné podujatia, ďalšie vzájomné spolupôsobenie a pomoc pri etablovaní genealógie ako modernej, bez predsudkov prijímanej - a aj archivárom pomáhajúcej - vednej disciplíny u nás.

Čo dodať na záver? Azda len pár faktov kvôli ako-tak ucelenej predstave: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť pri Matici slovenskej vznikla ako zájmová organizácia 26. októbra 1991 v Martine. Združuje odborných i laických záujemcov o genealógiu, heraldiku a ďalšie príbuzné disciplíny. Pôsobí pri Matici slovenskej, niekedy s jej podporou, avšak ako samostatná, nezávislá, apolitická a nadkonfesijná (je nám ľúto, že to musíme osobitne zdôrazňovať) organizácia. V súčasnosti eviduje vyše 300 členov a priaznivcov prevažne zo Slovenska, sčasti z Českej republiky, jednotlivcov z Juhoslávie, Maďarska, Ukrajiny, Francúzska, Belgicka, USA, Kanady, Ukrajiny, Talianska a Švajčiarska. Udrzuje kontakty s vyše 100 ďalšími partnermi v najrôznejších častiach sveta. Spoločnosť 2-krát do roka

vydáva vlastné periodikum Genealogicko-heraldický hlas (48 strán) a odbornými článkami, štúdiami a rôznymi informáciami o dianí v oblasti genealógie, heraldiky a ďalších disciplín u nás i v zahraničí. Raz do roka organizuje rôzne ďalšie podujatia - od r. 1992 prepis náhrobných nápisov z cintorínov u nás i v zahraničí, od r. 1991 výstavu Zo súčasnej slovenskej heraldickej tvorby, teraz prezentovanú v zahraničí (1995 - Ukrajina, Poľsko, Rakúsko, Česká republika, 1996 - USA, Kanada). Spoločnosť vydala zborník zo sympózia Najstaršie rody na Slovensku, pripravuje vydanie Heraldickej mapy Slovenska (v spolupráci s Heraldickou komisiou MV SR) a monografiu o slovenskej heraldike. V tomto roku, na 6. matičnom stretnutí genealógov a heraldikov 11. novembra v Martine po prvýkrát vyhodnotí súťaž o najlepšie genealogické práce roka (v súťažnej porote zasadnú i archivári). Naďalej zostávame otvorení dobrým nápadom, spolupráci a novým členom (aj z radov archivárov, výška členského príspevku je 80 Sk pre jednotlivcov a kolektívy, 30 Sk pre študentov a dôchodcov). Naša adresa je: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť pri Matici slovenskej, Novomeského 32, 036 52 Martin, tel.: 0842-31371, klapka 459, fax: 0831-33188.

Milan Šišmiš

Nedalo mi...

Po prečítaní ešte horúceho rukopisu Milanovho príspevku, v ktorom sviežo opísal spoluprácu archivárov so Slovenskou genealogicko - heraldickou spoločnosťou, nedalo mi nedopísať ešte toto: čo keby sme tak požiadali SGHS o pomoc pri projekte biografického slovníka osobností, ktorí pôsobili, či pôsobia v archívoch. V Matici sa už mnoho rokov realizuje projekt výskumu osobností Slovenska, iste by sa dali už zhromaždené informácie o archivároch využiť a archivármi novozískané zasa na "oplátku" poskytnúť biografickému oddeleniu. Čo poviete, nestálo by za to mať prehľad o tom kto, kedy, kde a akú hlbokú brázdou na "archívnickva nášho roli dedičnej" vyoral?

Laco Vrteľ

Z DOMOVA

Archivári učiteľom

Metodické oddelenie školskej správy Košice I, klub dejepisu, usporiadal dňa 5. mája 1995 v Košiciach seminár k **regionálnym dejinám východného Slovenska a mesta Košice** pre učiteľov základných škôl, gymnázií, stredných odborných škôl a učilíšť. Viac ako šesťdesiat účastníci seminára z celého východoslovenského regiónu si vypočuli prednášku prof. PhDr. Ferdinanda Uličného, Dr.Sc. "Slovensko v stredoveku", prednášku pracovníka ŠOBA Levoča Doc. PhDr. Ivana Chalupeckého o rozvoji školstva a vzdelanosti na východnom Slovensku a prednášku pracovníčky ŠOBA Košice PhDr. Mileny Ostroluckej o postavení remesiel a remeselníckych cechov v stredovekých Košiciach. Popoludňajšiu návštevu novej expozície Východoslovenského múzea, venovanú II. svetovej vojne, doplnil odborným výkladom ing. architekt Jozef Duchoň. V podnetnom neformálnom stretnutí archivárov s učiteľmi, sme prekonzultovali staré osvedčené, ale aj nové možnosti a formy spolupráce archivov so školami, také potrebné pre skvalitnenie a popularizáciu výučby dejepisu na všetkých stupňoch škôl.

Milena Ostrolucká

DISKUSIA

Postup pri vyhotovení úradného výpisu zo zápisu v
matrike

Zákon NR SR č. 154/1994 Zb. z. o matrikách z 27. 5. 1994 s účinnosťou od 1. 1. 1995 ustanovil, že vydavateľom úradných výpisov zo zápisov v matrikách uložených v štátnych oblastných archívoch a Archíve hl. mesta SR Bratislavy (ďalej štátne archívy) bude ten matričný úrad, v ktorého obvode pôsobnosti má príslušný archív svoje sídlo. Zároveň v §34 zákon

zaviazal Ministerstvo vnútra SR vydať všeobecne záväzný predpis, ktorým bude bližšie určený spôsob vydávania úradných výpisov z matrik (týmto predpisom sa stala vyhláška MV SR č. 302/1994 Zb. z. z 29. 10. 1994, ktorú sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona NR SR o matrikách). Na tieto nové právne predpisy v oblasti vedenia matričnej agendy a teda aj vydávania úradných výpisov zo zápisov v matrikách uložených v štátnych archívoch, reagovalo aj MV SR, Odbor archívnickva a spisovej služby (ďalej OA a SS) vydaním úpravy "Postup pri vyhotovení úradného výpisu zo zápisu v matrikách uložených v štátnych oblastných archívoch a Archíve hl. mesta Bratislavy" zo dňa 17. 2. 1995 (zn. 204 - 95/00129), ktorá nadobudla účinnosť 1. 3. 1995 (súčasťou tejto úpravy, ako jej prílohy, sú vzory nových formulárov pre vyhotovovanie výpisov zo zápisov v matrikách). Okrem toho OA a SS upravil znenie čl. 8, ods. 3 usmernenia "Archívne rešerše a správne poplatky" (zn. 204 - 95/00183, taktiež zo 17. 2. 1995) a doplnil dosiaľ platnú úpravu z roku 1992, ktorá sa týka vyhotovovania, doručovania a spoplatňovania matričných dokladov určených na použitie v cudzine o vyššieuvedené nové vzory formulárov (zn. 204-95/00184). Rovnako i tieto dva posledne menované doplňujúce pokyny nadobudli účinnosť dňom 1.3.1995.

Vydaním týchto metodických pokynov OA a SS reagoval takto na fakt, že nové správne normy (zákon o matrikách a vyhláška MV SR) presunuli kompetenciu vydávania výpisov zo zápisov v matrikách uložených v štátnych archívoch na matričné úrady. Skutočnosťou je, že tvorca týchto právnych noriem nemal konkrétnu predstavu o tom, ako budú matričné úrady túto kompetenciu prakticky realizovať (pozri vyhlášku č. 302/94 Zb. z., § 36 s názvom výpis z matriky). § 36, ktorý sa týka vydávania výpisov z matrik, je "šitý" iba na matriky vedené v súčasnosti, bez znalostí problémov súvisiacich s vydávaním výpisov, či už z cirkevných matrik (uložené sú v štátnych archívoch), resp. štátnych matrik do r. 1918 (v prevažnej väčšine sú ešte stále v správe matričných úradov). Máme na mysli odlišný spôsob vedenia matrik a rozsah údajov zachytených v matričnom zápise, tak v matrike narodených (krštených), sobášnených, či zomrelých, ako aj odlišnosť v použití jazyka, v ktorom tieto zápisy boli vyhotovované až do roku 1918. Môžeme to dokumentovať napr. na fakte, že i keď zákon č. 428/90 Zb. o úradnom jazyku v SR v § 3., ods. 2 (používanie úradného jazyka) konštatuje, že "verejné listiny sa vydávajú v úradnom jazyku", ani v matričnom zákone ale ani vo vyhláške nenájdeme žiaden odkaz na tento zákon, hoci v súvislosti s existenciou historických matrik a výpisov z nich, je to nevyhnutné. To znamená, že dôsledne rešpektujúc dikciu týchto dvoch zákonov (matričného a jazykového) a nižšieuvedený výklad archívneho pojmu výpis (čl. 7, ods. 3

usmernenia) by štátne archívy mali vyhotovovať výpisy v pôvodnom "znení" a až príslušné matričné úrady ich vydávať ako verejné listiny v úradnom jazyku (pokiaľ sa však tento zákon na nich vzťahuje). Totiž štátne archívy dňom 1. 1. 1995 zo zákona už nie sú vydavateľmi verejných listín (pokiaľ ide o výpisy z matrik), ale iba vyhotovujú podklady pre vydanie verejných listín. V tejto súvislosti by bolo zaiste zaujímavé poznať stanovisko OA a SS k návrhu zákona o matrikách, ku ktorému sa vyjadroval v rámci pripomienkového konania (stanovisko k § 5, ods. 3 - predĺženie úschovnej lehoty matrik zo 75 rokov na 100 rokov a k § 33 - presun kompetencií pri vydávaní výpisov z archívov na matričné úrady).

Ak vyhláška FMV č. 22/1977 Zb., ktorá stratila platnosť dňom účinnosti nového zákona o matrikách, t. j. od 1. 1. 1995, v §32 jednoznačne stanovovala, že "všetky matričné výpisy sa vydávajú v českom alebo slovenskom jazyku, aj keď sa matriky vedú v inom jazyku. Mená sa do češtiny alebo slovenčiny prekladajú pokiaľ sa dajú preložiť. Meno sa vo výpise z matriky uvedie v pôvodnom znení, len na žiadosť osoby, ktorej meno je zapísané v matrike v cudzom jazyku", nová právna úprava k tejto otázke teda nezaujala žiadne stanovisko.

Záver: Na základe porovnania starej i novej právnej normy môžeme konštatovať, že ak aj vyhláška FMV č. 22/1977 Zb. komplexne neriešila otázku postupu pri vypracúvaní matričných výpisov z historických matrik, aspoň si bola vedomá toho, že takéto matriky existujú.

Pracovníci štátnych archívov, ktorí pracujú s historickými matrikami, ešte pred účinnosťou nových právnych noriem pre oblasť matričnej agendy, poukazovali na potrebu legislatívne presne zakotviť postupy pri vydávaní výpisov zo zápisov v matrikách. T.j. aby sa na jednej strane rešpektoval fakt, že výpisy budú naozaj doslovnou písomnou reprodukciou originálu, avšak na druhej strane vydaním tejto verejnej listiny sa dá jasne najavo, že ide o dokumenty, pôvodcami ktorých boli cirkevné inštitúcie fungujúce na etnicky slovenskom území, kde sa síce hovorilo po slovensky, ale úradnou rečou bola maďarčina a preto matričné zápisy sa do roku 1918 museli vykonávať v tomto jazyku. Na tieto problémy istým spôsobom reagovalo aj usmernenie OA a SS "Archívne rešerše a správne poplatky", z 20. júna 1994 (toto usmernenie samozrejme v tom čase muselo rešpektovať existenciu vyhlášky FMV), keď v čl. 8, ods. 3 sa uvádza, že "pri vyhotovovaní výpisu z historickej matriky sa môže za názvom miesta, platnom v čase zápisu, uviesť v zátvorke dnešný názov". Dovoľujem si upriamiť pozornosť čitateľa na túto citáciu. Z nej jasne vyplýva, že tvorca usmernenia, podľa ktorého "výpis z archívneho dokumentu je doslovnou písomnou reprodukciou časti textu archívneho

* rešpektoval princíp zakotvený o.i. v čl.7, ods.3 tohto usmernenia,

dokumentu" a preto doplňujúcu informáciu týkajúcu sa súčasného názvu lokality ponechával v zátvorke.

Ak sme pôvodne očakávali, že nové právne normy (zákon a vyhláška) budú riešiť problematiku výpisov z historických matrik vecne a jednoznačne, čo sa žiaľ nestalo, zostávalo nám aspoň dúfať, že jasné stanovisko k tejto problematike zaujme pripravovaná a v úvode článku spomínaná úprava OA a SS.

Ako si teda s uvedenými problémami poradila nová úprava? Treba hneď úvodom povedať, že ak v matričnom zákone a vyhláške úplne absentovalo uvedenie si základného rozdielu medzi výpisom zo súčasnej a historickej matriky, dôsledne tieto otázky nerieši ani nová úprava OA a SS. Táto prvoradá pozornosť venuje administratívne postupu pri vydávaní výpisov zo zápisov v matrikách, nakoľko od 1. 1. 1995 tu medzi archív a žiadateľa o výpis vstupuje do hry matričný úrad. Súčasný, novozakotvený administratívny postup síce na prvý pohľad odbremeňuje archívy od vyberania poplatkov, avšak z hľadiska žiadateľa, fyzickej či právnickej osoby, tento postup považujeme za príliš komplikovaný a aj zbyrokratizovaný najmä v tej časti konania, kde sa hovorí o tom, kto posúva žiadosť komu na ďalšie vybavenie a až sekundárne sa úprava venuje problematike samotného výpisu (jazyku, rozsahu výpisu a textu overovacej formulky). Keď konštatujeme, že úprava nami posudzovaná problematiku výpisov z matrik rieši nedôsledne, musíme tiež povedať, že síce ponecháva formuláciu, že "meno a priezvisko sa uvádzajú v tvare totožnom so zápisom v historickej matrike", ale mení tú časť odseku, v ktorom sa hovorí, "že sa môže za názvom miesta, platnom v čase zápisu uviesť v zátvorke dnešný názov" na "miesta (myslí sa tým lokalita) sa uvádzajú podľa súčasného stavu a (resp. až potom) v zátvorke sa uvedie pôvodný názov podľa zápisu v matrike". Tento inovovaný článok usmernenia je ešte doplnený o úplne novú vetu, a to, že "všetky ďalšie údaje zo zápisu v matrike sa uvádzajú v úradnom jazyku."

Tieto dve zmeny čl. 8 usmernenia výrazne menia celý postup, resp. spôsob vyhotovenia výpisu. Ak by sme akceptovali tento postup, t. j. že výpis bude vyhotovený v cudzom jazyku (meno a priezvisko) a zároveň aj v slovenskom jazyku (lokalita v slovenskom, aj v cudzom jazyku a ostatné údaje preložené do slovenčiny) potom onen postup musí zneistiť každého overovateľa taktó vyhotoveného výpisu. Totiž podľa novej úpravy formulácie pre výpisy musia byť doplnené o overovaciu klauzulu tohto znenia: "Tento výpis sa zhoduje so zápisom v horeuvedenej matrike, ktorá je uložená v tunajšom archíve". Pritom naďalej zostala v platnosti formulácia čl. 7, ods. 3 usmernenia, kde sa hovorí: "výpis z archívneho dokumentu je doslovnou písomnou reprodukciou časti textu archívneho dokumentu". Čiže zmena

formulácie čl. 8, ktorá nastala vydaním úpravy, vlastne odporuje čl. 7 toho istého usmernenia, ktorý však zostal nezmenený. Pritom pozorný čitateľ iste postrehol, že pôvodná formulácia čl. 8, ods. 3 neodporovala formulácii čl. 7, ods. 3 a zároveň si musí položiť otázku. Zhoduje sa takto vyhotovený výpis so zápisom, je doslovnou písomnou reprodukciou archívneho dokumentu? Jednou z možností riešiť tento rozpor je upraviť overovaciu klauzulu takto: "Tento výpis sa zhoduje so zápisom v horeuvedenej matrike, uloženej v tunajšom archíve, ktorá bola vedená v reči cirkvi alebo v súlade s politickým začlenením Slovenska v maďarskom jazyku".

Nová úprava zaviazala štátne archívy (3. bod úpravy) používať pri vyhotovovaní všetkých výpisov zo zápisov v matrikách jednotné formuláre. Vydaním nových formulárov, ktoré tvoria prílohu úpravy, je odteraz exaktne stanovené, aké údaje má výpis obsahovať. Ide nesporne o pozitívny krok, nakoľko dosiaľ v tejto otázke panovala medzi archívami nejednosť. Tak napr. Archív mesta Bratislavy vydával doslovné výpisy z matričných záznamov, dokonca výhradne v jazyku originálu, ostatné štátne archívy viac, či menej prepisovali údaje do vopred vytlačených vlastných formulárov. Niektoré archívy väčšinu údajov, iné len vybrané údaje, v závislosti od toho, ktorá cirkev matriku viedla (kat., ev., či židovská). Rozsah údajov zachytených, či prepísaných do formulárov v podstate zodpovedal tým údajom, ktoré zákon o matrikách požaduje podľa § 19. Zjednotenie a presné vymedzenie rozsahu údajov uvedených vo výpise iste samo o sebe nie je na škodu veci, ale v konkrétnej praxi sa míňa účinku a svojím spôsobom je samoúčelné. Ak totiž porovnáme § 19 zákona, v ktorom sa exaktne stanovuje aké údaje (rubrikatúru) má mať úradný výpis z matriky, a že "úradný výpis z matriky sa vydáva na predpísanom tlačive" (§ 36, ods. 1 vyhlášky) s formulármi tvoriacimi prílohu úpravy, zistíme, že 30 - 40 % údajov, ktoré máme vypisovať do nových formulárov, matričný zákon, či vyhláška nielenže od nás nežiada, ale matrikár pri vydávaní úradného výpisu by ich nemal kde do svojho "predpísaného tlačiva" zapísať. Navyše táto požiadavka novej úpravy OA a SS je nad rámec zákona o matrikách, keďže v § 3, ods. 3 sa stanovuje, že "úradný výpis obsahuje údaje ustanovené týmto zákonom o skutočnostiach zapísaných v matrike podľa stavu v deň jeho vyhotovenia". Položme si otázku. Do akej miery, pri vydávaní výpisu z matriky, ako verejnej listiny, je vôbec účelné, aby archív vypracúval a prekladal do slovenského jazyka výpis v rozsahu požadovanom novými formulármi, ak tento je iba podkladom pre vydanie úradného výpisu a ak príslušný matričný úrad ho v takomto rozsahu nemôže, resp. ani nie je oprávnený vystaviť?

Venujme ešte niekoľko slov aj problematike administratívneho postupu archívov pri vybavovaní žiadostí fyzických či právnických osôb o

vyhotovenie výpisov z matrik. Úprava OA a SS nás zaviazala prevziať žiadosť o vyhotovenie výpisu z matriky v tom prípade, ak ju žiadateľ adresoval priamo archívu (a nie príslušnému matričnému úradu) a následne vyhotovený výpis spolu s originálom žiadosti zaslať príslušnému matričnému úradu. Domnievame sa, že tento postup nie je v súlade so zákonom SNR č. 320/1992 Zb. o správnych poplatkoch, v znení zákona NR SR č. 181/1993 Zb. z., nakoľko podľa § 8 tohto zákona správny poplatok za vyhotovenie výpisu z matriky je splatný už pri podaní žiadosti, resp. do 15 dní odo dňa doručenia výzvy správneho orgánu na jeho zaplatenie. Keďže v zmysle zákona o matrikách kompetencia vydávania výpisov z matrik prešla na matričné úrady, v tomto konkrétnom prípade jedine tieto môžu plniť úlohu správneho orgánu. Čiže správne konanie môže začať až po úhrade správneho poplatku v prospech vydavateľa úradného výpisu z matriky.

Čo dodať na záver? Príprava pokynov, úprav, či iných usmernení práce archívov by mala prebiehať za spoluúčasti archívov, keďže práve oni, na základe poznatkov získaných z ich aplikácie v praxi, môžu napomôcť pri ich dotváraní v pozitívnom smere, prv, než ich vydá OA a SS. Domnievame sa, že ak by sa zvolil tento postup aj pri príprave vyššieuvedenej úpravy, využijúc pritom ponúkanú výhodu dostatočného časového priestoru na jej prípravu (zákon o matrikách vyšiel vyše pol roka pred termínom jeho účinnosti), bolo by to na prospech všetkých zainteresovaných strán.

Peter Draškaba

KNÍŽNÉ NOVINKY

Bibliotheca Carpatho - Germanica, In: ACTA GERMANICA SLOVACA 0/1995, s. 80. Vydalo Slovenské národné múzeum, Historické múzeum a Oddelenie kultúry Karpatských Nemcov v máji 1995 v Bratislave.

Zostavovateľ RNDr. Ondrej Pöss, CSc.

Každý vedecký pracovník v príprave k štúdiu vedeckej problematiky siahne za bibliografiami, aby na ich základe spoznal to čo už vyskúmané bolo a to, čo sa ešte žiada. Takto pozoruhodne začalo svoju prácu aj Oddelenie kultúry Karpatských Nemcov Historického múzea SNM v Bratislave. Útla brožúra sa pokúša vo svojom obsahu zhmúť problematiku Karpatských Nemcov v kapitolách: 1. všeobecná literatúra, 2. dejiny, 3. regionálna a miestna

literatúra, 4. architektúra, maliarstvo, umelecké remeslá, tlač, 5. tradičná kultúra a jazyk, Bibliografia nemeckých a dvojjazyčných novín a časopisov na Slovensku od začiatku do roku 1945, Tématický register Karpatenjahrbuch roč. 1 - 46 (1950 - 1995) - rozdelený na 1. archeológia a dejiny, 2. kultúrne a sociálne dejiny, 3. Karpatskí Nemci po vyhnaní 4. cirkev a cirkevný život, 5. baníctvo, remeslá, cechy, spolky, 6. tlač, kníhtlač, 7. Hospodárstvo, obchod, poľnohospodárstvo, turistika, 8. školstvo a vzdelávanie, šport, 9. umenie, 10. hudba a divadlo, 11. jazyk a písomníctvo, 12. ľudové umenie, 13. krajina a obyvateľstvo, 14. personálie. Bibliografia je doplnená mapami sídiel Karpatských Nemcov na Slovensku a nemecko - slovenskými názvami obcí.

Zuzana Kollárová

SERVIS

26. - 28. 9. 1995 sa uskutoční seminár: **Komunikácia v archívnom systéme v Dolnom Kubíne**, s exkurziou do archívu v Krakove.

Referáty a koreferáty: Štruktúra a vzťahy v archívnom systéme (L. Vrtel), Komunikácia v riadení archívniectva (P. Kartous, P. Draškaba), Výmena informácií a spolupráca medzi archívami (B. Slezáková, M. Mišovič, S. Matúgová, V. Hrtánková), Fórum archivárov - profil stavovského periodika (Z. Kollárová), Vedecké a stavovské združenie ako forma komunikácie v archívnom systéme (V. Nováková).

Prosíme Vás, aby ste urýchlene nahlásili záujem o seminár tajomníčke PhDr. Buzinkayovej (Archív mesta Bratislava) a aj prípadné koreferáty, ktoré by ste chceli predniesť na tejto akcii.

OSOBNOSTI

PhDr. Ján (Johan) Lipták

Narodil sa 13. 12. 1889 v Poprade- Veľkej. Študoval na Gymnáziu v Kežmarku a na univerzite v Budapešti, kde získal aj titul PhDr. V roku 1911 - 1944 učil dejepis a latinčinu na Gymnáziu v Kežmarku. V roku 1941 - 1944 bol riaditeľom Institut für Heimatforschung v Kežmarku. Po vypuknutí SNP odišiel s celou triedou gymnázia do Rakúska, neskôr žil v NSR. Po roku 1945 bol spoluorganizátorom spolkov Karpatských Nemcov, redaktorom ročníkov Karpathen Jahrbuch. Zaoberal sa históriou, jazykom a ľudovou kultúrou Nemcov v karpatskom priestore. V tridsiatych rokoch usporiadal čiastočne archív mesta Kežmarok. Zomrel 18. 12. 1958 vo Warseine (Nemecko).

(Podľa Bibliografie ŠOKA Poprad, 1994, s. 25, spracovala Zuzana Kollárová)

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová

Toto číslo pripravil kolektív MV SR - odboru archívnictva a spisovej služby v Bratislave

Technická úprava : Z. Kollárová, M. Šlampová

Distribúcia: MV SR - odbor archívnictva a spisovej služby v Bratislave

Náklad: 240 ks.